

R. T. 1932

CATOLICISMUL ȘI CULTURA MODERNĂ.

[Urmare].

Unul dintre evenimentele cele mai considerabile în catolicismul francez a fost condamnarea mișcării Action française în fruntea căreia stă talentatul scriitor Charles Maurras.¹ Mișcarea aceasta inițiată în 1899 urmărește restaurarea regimului monarhic, combătând democrația cu toate principiile individualiste ale revoluției franceze. Cultul autorității și al disciplinei din Biserica romană și în plus aceeași atitudine ostilă regimului republican, au apropiat Acțiunea franceză de catolicism, și-au făcut-o să se servească de doctrina și de spiritul acestuia ca de un argument și ca de un sprijin pentru năzuințele sale. Ea caută să solidarizeze cu punctul său de vedere politic doctrina catolică și pe bunii catolici, reușind să câștige cea mai mare parte din ierarhia franceză, din clerul și din sfertul de francezi cari practică cu adevărat catolicismul.²

În ciuda sfaturilor ce li se dăduse la 1892 Leo XIII să se „ralieze“ regimului la putere, combătând numai legile cari îi privesc pe cale legală, catolicii din Franța credeau că servesc mai bine cauza Bisericii combătând regimul în fundamentele lui socotite atee și francmasonice. Cei cari s'au raliat au fost prea puțini și aceea s'au descreditat în mișcarea „Sillon“, mergând prea departe cu concesiunile față de pretențiile democate și sociale ale timpului. Opoziția față de regimul republican, și deci atașarea la Action française, a fost încurajată și mai mult de

¹ N. Fontaine op. c. 9.

² Op. c. 10

loviturile date Bisericii în anii 1903—1905 și de atitudinea lui Pius X.

Sub acest papă secretar de stat e cardinalul Merry del Val și prin acesta aproape toate scaunele episcopale franceze ajung în mâna „integraliștilor” pretini ai Acțiunii franceze. Acest papă condamnă legile laicizante franceze, mișcarea „Sillon”, și sindicatetele interconfesionale, modernismul, consolidând „integralismul”. Astfel sub el mai mult ca sub Leon XIII „numărul catolicilor cari ascultară și adoptară sincer regimul republican rămase restrâns”.¹ Atât asupra regimului de stat cât și al mișcărilor sociale, catolicismul lăsa impresia exploatată de dușmani și mai mult, că catolicismul este aliatul burghezilor și gardianul aristocrației. Masele catolice de nevoiași, văzându-se neînțelese de Biserică, căzură în mâinile socialismului și a altor curente extremiste.²

Deși la aparență Maurrasianismul e un apologet al catolicismului, în realitate el consideră catolicismul numai un instrument pentru politica sa naționalistă.³

¹ Marg Brunot, *Les catholiques de France et leur propagande sociale* în *L'Eur. Nouv.* Nr. 472 din 26 Febr. 1927, pag. 271.

² Activitatea birourilor iezuite „Action populaire” cari lămuresc în sans cutolic anumite probleme sociale și organizează săptămânile sociale [*Les semaines sociales*] în fiecare an, deabia depășesc planul teoretic. Confederația franceză a muncitorilor creștini [*Confédération française de travailleurs chrétiens*] de abia numără în syndicatele sale vre-o 125.000 membrii, număr disparent față de membrii sindicatelor socialiste din *Confédération générale du travail*. M. Brunot art. cit.

³ Papa condamnă în Acțiunea franceză aservirea religiei intereselor unui partid politic [*Alocuțiunea consistorială din 20 Decembrie 1926*]. Că prin aceasta înțelege și naționalismul adevărat doctrina și starea de spirit care ridică patria și neamul deasupra religiei, care judecă toate din punct de vedere național, o dovedește intenția ce-o avea papa, imediat după condamnarea Acțiunii franceze, de-a lăsa o enciclică asupra limitelor naționalismului [*Mgrs Enrico Pucci, L'allocation consistoriale du 20 Juin: un ultimatum à l'Action française, în L'Europe Nouvelle* Nr. 490 din 2 Iulie 1927 p. 862]. Acuză celor dela Acțiunea franceză că papa condamnă naționalismul francez în timp ce îl numește pe cel italian [*fascismul*] și pe cel german [*tocmai atunci centrul catolic se aliaze cu Naționaliștii germani — mai toți protestanți — pentru a forma guvernul Reichului*], se întemeiază deci pe împrejurări reale, chiar dacă deosebirea aceasta de procedură e provocată de interesul Bisericei, de-a se acomoda în fiecare țară realității dominante. [*Rome devant les problèmes du monde în L'Eur. Nouv.* Nr. 472 din 20 Februarie 1927 art. cit. al M. Brunot și articolele Ein R. Gillouin din *L'Eur. Nouv.* an 1927.

și-l ajustează punctului său de vedere, combinând pozitivismul lui A. Comte cu catolicismul și cu clasicismul. Din catolicism îl interesează numai armătura externă, organizația și disciplina lui.

În practică, Maurras acorda Bisericii tot ce cerea; el avea ca principiu să nu-i conteste nici un drept din cele câte și le cerea. Dar era un punct delicat, cel al ireligiozității profesate, învățate în sânul Acțiunii franceze dela început de cătră șefii ei cei mai ascultați. „Nu e loc în această filozofie nici pentru noțiunile metafizice ale unui Dumnezeu infinit și creator, nici pentru noțiunile mistice sau morale ale păcatului sau răscumpărării, esențiale și uncele și altcele economiei dogmei catolice”.² Maurras iubește catolicismul, dar în paguba Evangheliei. Motivul pentru care laudă Biserica romană e de-a fi transformat, deformat, aranjat, ameliorat mesagiul lui Isus Hristos, de-a fi organizat ideea creștină de Dumnezeu, de a-i fi scos veninul”.³ „Puternicul spirit social al Romei împăraților, introdus în Biserica catolică, a înăbușit ideea vărsată în ea de Evanghelie și a împedecat-o să se desvoalte”. „Maurras lega de catolicism ideile venite din Germania asupra elenismului, școală a naturii, dispensator de voluptate, antidot contra renunșărilor și himerelor creștine. Prudența în moravuri, ordinea în cetate [cité] erau apanagiul Greciei; mutilațiunea, desordinea exprimate în creștinism, îi veneau dintr'o sursă mai adâncă, esențial ostilă lumii greco-romane, și care, în această formă de manicheism istoric, reprezenta răul etern, provenind din națiunea jidovească în care se încarna barbaria”.⁴

Mai ales ideile acestea din urmă debitate, nu atât în ziarul *Action française* cât în cărțile lui Maurras,

¹ Louis Dimier, *Vingtans d'Action française* Paris 1926, după N. Fontaine op. c. 21.

² R. Gillouin, *Rome et L'Action Française* în *L'Eur. Nouv.* Nr. 465 din 8 Ianuarie 1927 p. 48.

³ *ibenda*.

⁴ L. Dimier la N. Fontaine op. c. 22.

scandalizară pe mulți încă din timpul lui Pius X și o mulțime de cereri de-a pune capăt credinții că suprema autoritate bisericească e de acord cu lumina în care prezintă Maurras catolicismul, siliră în 29 Ianuarie 1914 Congregațiunea Indexului să condamne scrierile aceluia: *Le Chemin de Paradis*, *Anthinéa*, *Les Amants de Venise*, *Trois idées politiques*, *L'Avenir de l'Intelligence*, *La Politique religieuse*, *Si le comp de force est possible* și revista bimensuală *Action française*. Pius X, deși aprobă condamnarea, făcu un ultim efort să scape pe ocrotitul său, despre care spune cu regret că totuși „é un bel difensore della fede“, rezervându-și și dreptul să publice când va socoti el oportun decretul de condamnare.¹

Benedict XV, deși nu mai favoriza integralismul, n'a publicat acest decret din pricina războiului.² Pius XI, continuând și ducând la bun sfârșit politica de apropiere cu Statul francez, nu mai putea permite ca să apară catolicismul în ochii masselor și ai Statului ca un instrument pentru revendicări politice, ca un monopol exclusiv al aristocrației, ca o feudă a celor ce visează la vechiul regim. Mai ales că tot timpul tratativelor sale cu Statul francez, și toată bunăvoința acordată de nunțiul său grupării social-creștine a lui M. Lagnier sau celorlalte străduințe sociale ale catolicismului francez au fost sabotate și turburate de criteriile vehemente ale „integraliștilor“ pretini ai Acțiunii franceze.³ În 29 Decembrie 1926 publică decretul din 1914, adaugând la operele condamnate și cotidianul *Action française*.⁴ În alocuțiunea consistorială „*Misericordia Domini*“ din 20 Decembrie 1926, arătând motivele pentru cari condamnă Acțiunea franceză [aservirea religiei unui

¹ v. Decretul acesta publicat cu confirmarea și cu câteva întregiri de Pius XI în 29 Decembrie 1926, în *L'Eur. Nouv.* din 26 Februarie 1927 p. 278—9. N. Fontaine op. c. 31—32.

² N. Fontaine op. c. 35.

³ N. Fontaine op. c. 69 și M. Brunot, *Passim* art. cit.

⁴ vezi decretul amintit.

partid politic și doctrinele eronate], declară că fiecare are libertatea să prefere orice formă de guvernământ, numai să fie „în acord cu ordinea de lucruri stabilite de Dumnezeu“, a domeniului politic, cel puțin indirect, domeniului bisericesc, adică papei, odată ce pretinde ca el să fixeze linia de unde începe politica și odată ce afirmă că toate acțiunile politice se pot judeca din punct de vedere religios-moral.¹ Fapt e că în preajma alegerilor din primăvara anului 1928, papa s'a găsit iarăși în lucru dând direcții pentru alegeri catolicilor din Franța.²

După condamnarea Acțiunii franceze, cardinalul francez dela curie, Billot, distinsul neotomist și profesor la Universitatea gregoriană din Roma, a fost silit să demisioneze din demnitatea de cardinal, retrăgându-se într'o mănăstire.³ P. Le Floch, directorul Seminarului francez îndeamnă pe catolicii din Franța să nu mai fie divizați din motive politice, ci chiar dacă fac parte din partide politice diferite să se unească „pe teren religios, pentru a apăra drepturile divine ale Bisericei, căsătoria creștină, familia, educațiunea copiilor și a tinerilor, scurt toate libertățile sacre cari formează baza statelor“.⁴ Organizarea aceasta pe deasupra partidelor se face în Federația națională catolică a generalului Castelnau, după regulile Acțiunii catolice. Mulți, și în primul rând cei dela Acțiunea franceză, văd în aceste directive un amestec al papei în viața politică a Franței, și o supunere a Lonto Chiara din Roma, dimpreună cu alți

¹ R. Gillouin, *Nouvelles réflexions sur Rome l'Action française et l'opportunité d'un nouveau concordat* în *L'Eur. Nouv.* din 26 Febr. 1927 p. 268. N. Fontaine op. c. 83. Teoreticianul puterii indirecte a papei (în eviul mediu se susținea puterea directă) și peste cele temporale este Jacques Maritain, care a scris din prilejul acestor evenimente cartea *Primanté du spirituel*, Paris 1927, Orice faptă omenească, orice lucru exterior e supus puterii bisericești nu în calitatea lui de lucru extern (non en tant que tel), „ci întrucât interesează spiritualul și ordinea mântuirii“ p. 23, 40.

² R. Gillouin, *Les directions pontificales aux catholiques de France pour les élections législatives*.

³ N. Fontaine op. c. 100—105. Lucrul s'a petrecut în 13 Sept. 1927.

⁴ V. alocuțiunea aceea în *L'Eur. Nouv.* din 26 Febr. 1927, p. 277.

6 profesori au fost siliți deasemenea să demisioneze deoarece continuau să nutrească în elevii lor¹ ideile maurrasiene. Toți ierarhii Franței și cei mai mulți teologi și clerici s'au supus însă, transformându-se unii chiar în zeloși apărători ai decretului papal.² Galicanismul ierarhiei și clerului francez a dispărut dela legea separațiunii, de când papa numește singur pe episcopii francezi. Azi ei se supun îndată ordinului papal.

Cu toate acestea Acțiunea franceză continuă a ținea în jurul ei un mare număr de catolici, dintre cei mai buni, cu toate amenințările papei că vor fi excomunicați.

Se mai pot aștepta de-aci, precum și din incorrigibila pasiune a catolicilor francezi de-a amesteca religia cu politica, îndemnați și de papa, încă multe surprize neplăcute pe seama catolicismului.

[Va urma]

Dr. D. STĂNILOAE

¹ Op. cit. 93—100. Vezi pentru ambele cazuri și articolele Pucci și Gillonin din L'Eur. Nour. din 8 Oct. 1927 și 15 Oct. 1927.

² N. Fontaine op. c. 10.